Atodiad: Cofnod ymgysylltu ac ymgynghori

Mae'r tabl isod yn grynodeb o'r pwyntiau a chwestiynau a godwyd yn y gwahanol fforymau, yn ogystal a nodi beth yw ymateb yr ymgynghorwyr iaith i'r sylwadau a beth yw'r newidiadau sydd wedi eu cynnig i'r Polisi yn sgil y sylwadau.

Rydym hefyd wedi nodi os oes materion y byddwn yn gweithredu arnynt mewn ffyrdd eraill, neu yn eu codi gyda chydweithwyr, yn hytrach na newid y polisi ei hun.

Pwyllgor iaith, Ionawr 2021 (Cyflwyno cymalau recriwtio yn benodol a thrafod rhai newidiadau posib).	
Materion a godwyd	**Ymateb yr Uned Iaith a newidiadau sydd wedi eu gwneud**
I. Ategwyd pwysigrwydd nodi mewn cyfarfodydd mai ar gyfer y mynychwyr Di-gymraeg mae'r gwasanaeth cyfieithu ac nid gwasanaeth i'r siaradwyr Cymraeg. II. Angen cymal am ymwybyddiaeth o enwau llefydd III. Cyfeiriad at hysbysebion uniaith Gymraeg o fewn adeiladau'r Cyngor IV. Dylanwadu ar bolisïau cyrff sydd yn rhan o gaffaeliad y Cyngor V. Gofyn barn am yr egwyddor o gynhyrchu dogfennau dwyieithog fel bod pobl yn gweld y Gymraeg ar bob cyfle posib. Y pwyllgor yn cytuno ar yr egwyddor yma.	I. Cymalau perthnasol wedi eu haddasu yn y polisi i amlygu'r egwyddor yma. ***(Egwyddorion Cyffredinol Adran 3)*** II. Enwau llefydd- cymalau wedi eu hychwanegu – seiliedig ar hen gymalau y Cynllun Iaith blaenorol ac hefyd ar flaenoriaethau gwaith y Prosiect Enwau Lleoedd. III. Cymal eisoes yn y polisi am iaith arwyddion a phosteri IV. Cymalau cyd-ddarparu ac allanoli – Adran 9 (9.1) – yn nodi os bydd gwasanaeth yn cael ei allanoli, y disgwylir iddynt ddilyn yr un safonau a pholisïau iaith. ***V.*** Wedi ystyried yr egwyddor yma ymhellach byddai yn anodd ei weithredu, gan fod cymaint o ddogfennau'r Cyngor yn cael eu cyhoeddi yn ddigidol gyda fersiwn Gymraeg a Saesneg ar wahân (a gallu i symud/toglo o un iaith i'r llall) ond rydym wedi cynnwys cymal

	newydd yn y polisi sydd yn gosod yr egwyddor a'r uchelgais yn yr egwyddorion cyffredinol ar gyfer adran 4: *Gwneir pob ymdrech i greu dogfennau byr yn ddwyieithog, er mwyn sicrhau bod y cyhoedd yn gweld y Gymraeg ar bob cyfle posib.*
VI. Gofynnwyd barn am ddefnydd iaith mewn hyfforddiant a'r arfer o gynnal hyfforddiant yn Gymraeg a Saesneg ar wahân. Cytunwyd y dylid ceisio darparu cyfieithu yn lle cynnig sesiynau Saesneg er mwyn ceisio lleihau'r niferoedd o siaradwyr Cymraeg sydd yn dewis sesiwn Saesneg o ran hwylustod amseru yn hytrach nag oherwydd dewis iaith.	VI. Cymalau 11.9 ac 11.10 wedi ei haddasu: *11.9 Bydd **POB** hyfforddiant a gynigir gan y Cyngor yn cael ei ddarparu yn Gymraeg.* *Cymerir pob cam i helpu staff i gymryd rhan yn yr hyfforddiant Cymraeg, ac ni fydd hyfforddiant Saesneg yn cael ei gynnig ar gyfer pynciau craidd oni bai bod gwir angen.* *11.10 Dylid ystyried defnyddio cyfieithu ar y pryd mewn sesiynau hyfforddiant, pan fo hynny yn ymarferol bosib, er mwyn galluogi staff sydd yn ddi-hyder eu Cymraeg i gymryd rhan yn effeithiol, er mwyn sicrhau bod y Gymraeg yn cael ei chynnal fel y brif iaith weinyddol fewnol, ac er mwyn rhoi cyfleoedd anffurfiol, cefnogol i staff ymarfer eu sgiliau Cymraeg.*
Grŵp Craidd Cydraddoldeb (Cyflwyno'r Polisi cyfredol (2016) a gofyn am unrhyw sylwadau)	
Materion a godwyd	**Ymateb yr Uned Iaith a newidiadau sydd wedi eu gwneud**
Sylwadau cyffredinol am gywair iaith a gosodiad testun. ○ Maint y ffont yn gallu ei gwneud yn anodd i rai gyda nam ar y golwg. Gosod testun yn ddwyieithog weithiau yn golygu gorfod defnyddio ffont llai, a dim lle i wneud yn fwy. ○ Opsiwn Easy read ddim ar gael yn aml ○ Y dewis Saesneg neu Cymraeg ffurfiol – dim byd yn y canol.	Ystyried rhoi mwy o bwyslais ar defnyddio Cymraeg Clir – er mwyn ceisio sicrhau ein bod yn cynhyrchu deunyddiau sydd yn hawdd eu darllen, ac yn helpu rhai sydd yn ddi-hyder am eu gallu i ddeall y Gymraeg Trafod efo cydweithwyr a oes cyfleoedd i ni greu mwy o ddeunyddiau yn ddwyieithog, yn hytrach na'r Gymraeg a'r Saesneg ar wahân.

○ Dysgwyr yn hoffi cael y Gymraeg a Saesneg efo'i gilydd yn hytrach na gorfod newid o un iaith i'r llall	
Sesiynau trafod staff Cynhaliwyd sawl trafodaeth gyda chydweithwyr oedd a diddordeb neu wybodaeth am feysydd penodol .	
Materion a godwyd	**Ymateb yr Uned Iaith a newidiadau sydd wedi eu gwneud**
Gweinyddiaeth fewnol: Angen rhoi blaenoriaeth i'r Gymraeg o ran cyfathrebu mewnol tra hefyd yn parchu dewisiadau pobl, yn enwedig wrth dderbyn gwybodaeth bersonol. Angen gwahaniaethu rhwng y gwahanol ffyrdd y cyflwynir gwybodaeth, e.e. gwybodaeth bersonol sydd yn cael ei ddarparu i aelodau staff ar yr hunanwasanaeth a gwybodaeth gyffredinol ar y mewnrwyd.	Cymal wedi ei osod yn Egwyddorion Cyffredinol Adran 11: Gweithrediad Mewnol y Cyngor i adlewyrchu'r egwyddor yma: *Bydd unrhyw bolisïau perthnasol sydd yn ymwneud efo hawliau staff, prosesau disgyblu a chwynion, yn amlygu hawliau'r unigolion dan ofynion y Safonau. Bydd y Cyngor yn parchu hawl aelodau staff i arddel dewis iaith, ac yn darparu gwybodaeth bersonol yn yr iaith o'u dewis.* Y gwahanol ffyrdd o ddarparu gwybodaeth a defnydd o'r Gymraeg mewn gwahanol gyd-destunau mewnol wedi ei amlygu yn Adran 11.
Recriwtio a phenodi: Angen adlewyrchu'r newidiadau i'r drefn recriwtio yn sgil gweithredu Prosiect y Dynodiadau. Angen amlygu gofynion y Safonau o ran hysbysebu swyddi a chofnodi sgiliau iaith.	Cymalau recriwtio a phenodi (Adran 12) wedi eu hysgrifennu mewn ymgynghoriad a'r Bwrdd Prosiect a swyddogion Dysgu a Datblygu. Yr Uned Iaith wedi cynghori a chydweithio gyda gwasanaeth Adnoddau Dynol i sicrhau cysondeb gyda'r polisïau recriwtio perthnasol. Geiriad wedi ei newid i amlygu'r angen yn y Safon i ddefnyddio'r gair HANFODOL.
Penaethiaid gwasanaethau Rhannu'r copi ymgynghori gyda phenaethiaid am sylwadau yn ystod Mai 2022	
Materion a godwyd	**Ymateb yr Uned Iaith a newidiadau sydd wedi eu gwneud**
Newidiadau i'w cynnig neu cwestiynau a godwyd:	Derbyn y sylw yma ac wedi addasu yr adran yma o'r polisi – ychwanegu is-deitlau "Asesu Effaith" ac "Ymgynghori a gwaith ymchwil cysylltiol" a

Nodwyd bod angen edrych ar y cymalau Llunio Polisi er mwyn sicrhau bod yr arweiniad yn glir i staff. Teimlad nad oedd y disgwyliad i ofyn cwestiwn penodol wrth ymgynghori ar benderfyniadau polisi ddim digon clir. Sawl cyfeiriad at yr angen i asesu'r effaith ar y Gymraeg a mesurau lliniaru, ond dim y cwestiwn	chymalau newydd sydd yn gwneud y gofyn am gwestiynau ymgynghori yn glir. Hefyd wedi ychwanegu dyfyniad o'r Cod Ymarfer er mwyn dangos y diffiniad o benderfyniad polisi.
Pwyllgor Iaith 20 Mehefin 2022 Cyflwyno'r copi ymgynghori er mwyn cael sylwadau a chymeradwyaeth i symud ymlaen i gyflwyno i'r Cabinet.	
Materion a godwyd	**Ymateb yr Uned Iaith a newidiadau sydd wedi eu gwneud**
Gofynnwyd a fyddai posib ychwanegu elfen fwy mesuradwy i'r cymalau llunio polisi sydd yn cyfeirio at asesu effaith. Roedd awydd i weld cymal yn cyfeirio at effaith a fyddai yn achosi gostyngiad sylweddol yn y ganran o siaradwyr Cymraeg yn y cymunedau. Cyfeirio at siaradwyr Cymraeg yn hytrach na thrin y Gymraeg fel mater annibynnol.	Mae'r cymalau yma wedi eu llunio yn benodol i adlewyrchu union ofyn y Safonau, ond mae'r ymgynghorydd wedi addasu geiriad y cymalau dan sylw er mwyn cyfarch y mater a godwyd. Rydym wedi ychwanegu at y cymalau er mwyn cyfeirio at bobl yn benodol, ac at gael effaith gadarnhaol ar gyfleoedd pobl i ddefnyddio'r Gymraeg (sef geriad y gofyn yn y Safon). Mae gennym bryder am ymrwymo mewn cymal polisi i fesur effaith cynlluniau yn uniongyrchol ar nifer a chanran siaradwyr, gan nad hawdd yw gwneud cyswllt uniongyrchol rhwng polisïau, prosiectau a chynlluniau strategol y Cyngor a newid yn nifer a chanran siaradwyr, ac felly nid hawdd fyddai profi yr effaith. Mae dibyniaeth yr elfen yma ar ddata cyfrifiad hefyd yn gwneud y sefyllfa yn fregus i'r dyfodol. Rydym serch hynny yn cydnabod bod ceisio mesur newid yng nghanran y siaradwyr yn agwedd bwysig ar fesur effaith, a byddwn yn sicrhau bod hyn yn cael sylw yn y canllawiau i staff ar asesu effaith ac yng ngwaith monitro yr Uned o asesiadau effaith. Bydd yr ymgynghorwyr hefyd yn cadw'r sylw yma mewn cof wrth ddatblygu eu gwaith o greu mesuryddion ieithyddol ar gyfer prosiectau a chynlluniau.

Cwestiynwyd yr angen i barhau i gynnwys cymal (12.3) sydd yn nodi y bydd un cwestiwn Saesneg yn cael ei ofyn mewn cyfweliadau.	Gan mai polisi yn benodol am y defnydd o'r iaith Gymraeg yw hwn rydym yn derbyn y sylw hwn ac yn cytuno i'w dynnu allan o'r Polisi Iaith. Mae'r cymal hwn hefyd wedi ei fabwysiadu yn y polisi recriwtio mewnol, sydd yn rhoi arweiniad i reolwyr ar y drefn o gynnal cyfweliadau, a byddwn yn tynnu sylw swyddogion perthnasol at y sylw hwn i'w drafod ymhellach.
Holwyd am yr angen i sicrhau sgiliau iaith Cymraeg i is-gontractwyr sydd yn cyd-weithio gyda'r Cyngor ar amrywiol brosiectau.	Disgwyliadau ar gontractwyr yn cael sylw dan gymal 9.1 *Bydd unrhyw gytundebau darparu yn cyfeirio at y polisi hwn ac yn cynnwys cymalau fydd yn nodi'n glir y gofynion a'r disgwyliadau ar ddarparwyr allanol er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth â gofynion y Polisi hwn.* Credwn bod y cymal hwn, yn ogystal a'r arweiniad a roddir i swyddogion caffael o fewn y Cyngor, yn ddigonol. Cymalau safonol wedi eu llunio i'w defnyddio gan swyddogion caffael – ddim angen cyfeirio at hyn yn y polisi gan mai elfen weithredol yn hytrach nag egwyddor ydyw.
Tynnwyd sylw bod aelodau etholedig yn cael eu rhwymo gan y Cod Ymddygiad ac felly angen ystyried os ydi'r polisi iaith cydnabod hyn.	Cytuno i edrych ar gynnwys y Cod Ymddygiad i sicrhau bod y disgwyliad yn glir ac yn gyson.
Cwestiynwyd os oedd unrhyw oblygiadau i aelodau o staff sydd angen derbyn hyfforddiant i gyrraedd dynodiad iaith eu swydd ond wedi methu mynychu'r sesiynau hyfforddiant hynny.	Cadarnhawyd nad oes goblygiadau os ydi staff yn methu hyfforddiant iaith Gymraeg i gyrraedd eu dynodiad iaith. Trafodwyd y mater yma yn y Pwyllgor iaith rai blynyddoedd yn ôl, wrth sefydlu y prosiect Dynodiadau iaith, a chytunwyd gyda'r arweiniad gan y gwasanaeth adnoddau dynol ar y pryd nad oedd yn ymarferol i ymrwymo aelod staff i gyfnod penodol
Tîm Arweinyddiaeth 5 Ebrill 2022 Prosiect Enwau Lleoedd wedi cyflwyno adroddiadau i drafod egwyddorion penodol enwau lleoedd	
Materion a godwyd	**Ymateb yr Uned Iaith a newidiadau sydd wedi eu gwneud**

Aeth swyddogion y Prosiect Enwau Lleoedd at y Tîm Arweinyddiaeth i ofyn am arweiniad gwleidyddol ar arddel enwau Cymraeg, a'r dymuniad i fod yn defnyddio enw Cyngor Gwynedd yn unig (ac nid Gwynedd Council) ac i ddefnyddio enwau strydoedd a lleoedd Cymraeg hyd eithaf ein gallu. Cafwyd arweiniad gan y TA eu bod yn cytuno gyda'r egwyddor o arddel enwau Cymraeg, a defnyddio enw Cymraeg y Cyngor lle bynnag y bo'n bosib. Bu i'r Tîm Arweinyddiaeth gefnogi'r egwyddor y gellid gweithredu ar rai materion yn syth, ond gan gydnabod y byddai hefyd yn cymryd rhai blynyddoedd i weithredu ar yr holl newidiadau. Rhoddwyd arweiniad y byddai arwyddion (yn cynnwys logo y Cyngor) yn cael eu newid wrth fod yr angen y codi, fel na fyddai yn golygu cost ychwanegol ar hyn o bryd.	Mae cymalau wedi eu cynnwys yn y polisi i adlewyrchu ymrwymiad y prosiect enwau lleoedd i warchod ac arddel enwau Cymraeg (***Egwyddor cyffredinol 2, Cymal 1.6, Egwyddor cyffredinol Adran 4, Cymal 6.4***) a bydd y gwaith o weithredu ar y cymalau hyn yn dod yn rhan o raglen waith y Prosiect Enwau Lleoedd, sydd oherwydd ei statws fel prosiect blaenoriaeth y Cyngor, yn cael ei fonitro wrth adrodd ar gynnydd drwy drefniadau herio perfformiad. *Bod delwedd a hunaniaeth gorfforaethol y Cyngor yn adlewyrchu ei ymrwymiad a'r flaenoriaeth a roddir i'r Gymraeg. Bydd hyn yn cynnwys defnyddio yr enw Cyngor Gwynedd wrth gyfeirio at ei hun lle bynnag y bo'n bosib.* ***1.6*** *Dylid sicrhau bod unrhyw ohebiaeth a anfonir, yn electronig neu yn unigol gan staff, yn defnyddio cyfeiriadau Cymraeg, gan gynnwys enwau strydoedd Cymraeg a'r ffurfiau ar enwau lleoedd sydd ar Gofrestr Enwau Lleoedd y Cyngor.* ***Egwyddorion Cyffredinol Adran 4*** *Bydd y Cyngor yn cyfeirio at ei hun yn ôl ei enw Cymraeg, Cyngor Gwynedd, ac yn arddel enwau Cymraeg ar leoliadau a nodweddion yn eu holl gyhoeddiadau a deunyddiau ysgrifenedig cyhoeddus.* ***6.4*** *Bydd y Cyngor yn ymrwymo i hybu defnydd o enwau Cymraeg ar leoliadau drwy ddefnyddio yr enwau Cymraeg yn unig ar arwyddion o fewn y sir lle bynnag y bydd hynny yn ymarferol bosib. Mae hyn yn cynnwys defnyddio enwau Cymraeg yn unig ar arwyddion stryd a ffordd newydd, ac ystyried newidiadau i arwyddion wrth iddynt gael eu hadnewyddu i ddefnyddio enwau Cymraeg yn unig.*